Jelle Horjus, *Wij moeten wat meer durven. Biografie Jannes Reiling (1923-2005)* (Gorredijk, Noordboek 2023), 485 blz., ISBN 978-94-6471-140-0, € 39,90.

Jannes Reiling (1923-2005) was van 1974 tot 1987 bijzonder hoogleraar in 'de geschiedenis en leerstellingen van het baptisme' aan de Universiteit van Utrecht en daar vanaf 1980 ook hoogleraar Nieuwe Testament. Zijn hoogleraarschap was de verwezenlijking van een ideaal: de academisering van

de predikantenopleiding van de Unie van Baptisten. Maar is dat voldoende om een vuistdikke biografie aan hem te wijden?

Blijkens een lange inleiding heeft de auteur zich die vraag ook gesteld. Reiling was niet politiek actief, geen groot theoloog en geen spraakmakend baptistisch dissident. Wel beschouwt de auteur hem als emancipator van de Nederlandse baptisten. Hij streefde naar het opengooien van het piëtistische, in zijn ogen bekrompen en benauwde baptisme: naar een academisering van de opleiding van de voorgangers, oecumenische openheid, emancipatie van vrouwen en homoseksuelen. Om deze emancipatie te realiseren heeft Reiling zijn leven lang gevochten, maar toen hij aan het eind van zijn leven zijn invloed verloor, verdween veel van wat hij had bereikt naar de achtergrond, of werd zelfs teruggedraaid, ten gunste van een conservatief evangelicalisme. Zo bezien was Reiling, lijkt mij, veeleer een tijdelijke aanjager dan een emancipator – maar een evaluatie van Reilings 'emancipatorschap' geeft de auteur ons niet.

Deze biografie zou nog niet half zo dik zijn geweest als de auteur zich strikt had beperkt tot Reilings biografie. Uitgebreid staat hij echter ook stil bij de context waarin Reiling leefde en opereerde. Zo beschrijft hij gedetailleerd de economische en religieuze situatie in negentiende en begin twintigste eeuw in zijn afgelegen geboortedorp Nieuw-Weerdinge (Drenthe), Reilings verblijf in Duitsland onder de *Arbeitseisatz*, zijn rol na de oorlog als 'kampeerfilosoof' van de ANWB, en veel later de turbulente ontwikkelingen van de Rekkense Inrichtingen – opvang van moeilijke kinderbeschermingsjeugd – in de jaren dat hij er bestuursvoorzitter was, terwijl linkse pedagogische gedachten werden uitgeprobeerd die vervolgens tot chaos leidden.

Maar het gaat natuurlijk vooral over Reiling en zijn familie. Jannes Reiling kon voortbouwen op de leidinggevende rol die zijn grootvader altijd had gehad in de Unie van Baptisten, en die zijn vader nog steeds had, en hij aarzelde niet daar gebruik van te maken om zijn ideaal, een academische ambtsopleiding, door te zetten. Dat dit niet zonder spanningen ging speelt door het boek heen bijna voortdurend een rol. Een bijbelschool kreeg hij na de oorlog niet van de grond, en een baptistenseminarium kon pas gerealiseerd worden toen Jan Kiwiet, die in Zwitserland had gestudeerd en de belangstelling van Amerikaanse geldschieters had weten te trekken, er bij werd betrokken. Als medeoprichter van het seminarium was Kiwiet Reilings 'rivaal en kwelgeest'. Hun strijd om de zeggenschap op het nieuwe seminarium, waar Kiwiet tot predikant-directeur en Reiling tot rector werd benoemd, is geen verheffende geschiedenis. Het ging niet alleen om de kwestie: praktijkgerichte bijbelschool versus universitaire opleiding, gelovige

voorgangers versus hooggeschoolde theologen, maar ook om de spanningen die een paar zwaar evangelicale studenten veroorzaakten – Reiling kon niets met evangelicalisme, hoe hard hij er ook op studeerde. Uiteindelijk werd Kiwiet ontslagen, en Reiling manoeuvreerde het seminarium richting Utrechtse theologische faculteit, en zichzelf richting een weinig spectaculair hoogleraarschap ('Prof. Reiling, hebt u voor mij misschien een lucifersdoosje (…) om uw verzamelde werken in op te bergen', schijnt zijn collega Quispel ooit gesneerd te hebben, 295).

Hetzelfde probleem met het evangelicalisme deed zich in de Unie voor toen Jannes' broer Romke, eveneens predikant, naar Amerikaans voorbeeld deze weg insloeg met succesvolle straatpredicaties.

De auteur laat ons Reiling kennen als iemand die tot aan zijn nek in de Unie van Baptisten zat en trok wat hij kon om er beweging in te krijgen. Tegelijk was hij een buitenbeentje – hij was een fanatiek motorrijder, sleutelde en nam deel aan wedstrijden; hij was zijn hele digitale leven lang een vervent tegenstander van Windows, wat hem nog kort voor zijn dood zijn harde schijf met al zijn publicaties kostte – en een doordrammer met een 'aanmatigend toontje' (148).

Het is echter de uitvoerige, soms zeer gedetailleerde *Sitz im Leben*, waarmee de auteur ons meer biedt dan een biografie: een inkijkje in het reilen en zeilen van de Unie van Baptisten en zijn bestuurders na de Tweede Wereldoorlog.

Tenslotte: de auteur heeft een buitengewoon leesbare en fraaie schrijfstijl, die lezing van deze biografie tot een genoegen heeft gemaakt.

Lodewijk Winkeler